ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНОМУ ВНЗ

Я. С. Грищенко
кандидат філологічних наук,
Національний технічний університет України «КПІ»

Лінгвістику як базову суміжну дисципліну для методики викладання мови у вітчизняному мовознавстві почали розглядати ще за часів Л. В. Щерби, І. В. Рахманова, Е. М. Рита, які у своїх працях привертали увагу до значимості мовознавства у такому контексті. Викладач іноземної мови, наголошував Л. В. Щерба, повинен, окрім свого предмету, добре розуміти закони, що керують суспільною функцією мови. Викладач повинен бути лінгвістом-теоретиком [1].

Зв'язок між лінгвістикою та методикою викладання мови не викликає жодних сумнівів. Мова як система словесного вираження думок, почуттів, волевиявлень і найважливіший засіб спілкування є об’єктом дослідження лінгвістики [2, с. 720]. Водночас, навчання мові, зокрема іноземній, є предметом методики її викладання.

Метою нашої роботи є розгляд базових лінгвістичних основ методики викладання іноземної мови у технічному ВНЗ.

Лінгвістичний зміст навчання іноземної мови залежить від напряму ВНЗ і реалізується у аспектах мови (фонетиці, лексиці, граматиці, орфографії), моделях речень, різновидах (діалог, монолог, дискурс) та жанрах мовлення, які входять у склад його функціональних стилів. Наприклад, провідним стилем у технічному ВНЗ є науково-технічний стиль. Знання таких його лінгвістичних характеристик, як лексичні й граматичні особливості та способи викладу матеріалу, впливає на краще сприйняття та розуміння навіть складних незнайомих текстів, і, як наслідок, робить доступнішим пояснення матеріалу на занятті.

Базовими лінгвістичними положеннями для методики викладання, услід за А. Н. Щукіним [3, с. 29-33], вважаємо згадані нижче.

1. Розведення понять мова-мовлення в цілях викладання мови, де мова є системою знаків; мовлення – індивідуальним використанням мови, системою способів формування та формулювання думок за допомогою мови; а введена Л. В. Щербою мовленнєва діяльність є процесом отримання й передачі інформації, опосередкованої мовною системою і обумовленої ситуацією спілкування. Отже, це дозволяє методистам: визначити зміст навчання, включаючи одиниці мови, мовлення та мовленнєвої діяльності; відокремити об’єкти засвоєння у процесі оволодіння змістом навчання, що входять у склад комунікативної компетенції.

2. Використання моделей речення у якості одиниці навчання. Уявлення про мову як знакову систему, яка складається з набору структурних елементів, отримали широке розповсюдження у рамках структурної лінгвістики, значно вплинули на розвиток методики й були

використані: при відборі та описі лінгвістичного матеріалу у навчальних цілях; при організації занять з використанням моделей для оволодіння учнями навичками конструювання речень по зразку з наступною автоматизацією введеного матеріалу

3. Використання лінгвістичного вчення про мовні контакти, які виникають у процесі навчання іноземній мові між рідною мовою та тією, що вивчається.

Для технічного ВНЗ найбільш важливим є останнє положення, адже особливо при самостійному перекладі науково-технічних текстів виникає небезпека негативного переносу (інтерференції). Тому якомога ретельніші дослідження сумісності форм та словоформ різних мов є необхідними. Залучення досвіду контрастивної лінгвістики у процес навчання так само актуальне для науково-технічного перекладу.

Отже, викладачу іноземної мови лінгвістичні знання необхідні для свідомої орієнтації у предметі, розуміння змін теоретичних положень та підходів до вивчення мови, уміння вірно оцінювати новітні досягнення у лінгвістичній галузі, та ефективно організовувати процес навчання іноземної мови.

Лінгвістика є невід'ємною складовою усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності, і якщо викладач достатньо обізнаний у лінгвістичній галузі, це сприятиме покращенню процесу навчання іноземній мові. Наприклад, знаючи лінгвістичні особливості процесів говоріння та аудіювання, які відрізняються стилістичною диференційованістю, цілком залежною від позамовних факторів (ситуації, відносин співрозмовників), застосуванням мовних кліше та фразеологічністю, викладач отримує можливість варіювання у підборі матеріалу занять.

Таким чином, у процес підготовки викладача до навчання іноземної мови у технічному ВНЗ повинен бути залучений досвід таких суміжних лінгвістичних дисциплін, як стилістика, лінгвістика тексту, контрастивна лінгвістика, теоретична граматика та фонетика. Проте, цей перелік неповний, адже розглянуте у роботі питання не може бути вирішене у межах короткого опису і потребує подальшого доопрацювання і практичного застосування, що і є перспективою нашого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Константинов Е. Б. Методическое наследство академика Л. В. Щербы в области обучения иностранным языкам в средней школе : автореф. дис. ... канд. пед. наук по методике преподавания иностр. яз. / Воен. артиллер. акад. им. Дзержинского. – М. : Тип. Артакадемии, 1952. – 28 с.

2. Стариченок В. Д. Большой лингвистический словарь / В. Д. Стариченок. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 811 с.

3. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам : Теория и практика : Учебное пособие для преподавателей и студентов / А. Н. Щукин. – М. : Филоматис, 2006. – 480 с.